

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.

Egyes számok kaphatók: a dohánytörzsekben.

Az erkölcsi tett.

Prohászka Ottokár dr. akadémiai
székfoglalójából.

Az élet súlypontja nem az ismeretben, hanem az ismeretet követő cselekvésben, nem a tudásban, hanem a konkrét tetteben fekszik, amely nem lehet végre is más mint a jellemzően emberi, az öntudatos, szabad, egyéni tett, az erkölcsi cselekvés. Ez a tett világa, a tiszta, merő tette! Itt a fogalom s minden ismeret csak az ugródeszka, melyre az ember föláll, de nem azért, hogy ott álljon, hanem hogy tegyen, hogy a való élet áramába ugorjék. Itt nem szabad fogalmakban megfennelni. Legnagyobb hiánya minden intellektualizmusnak, hogy az erkölcsi világot illetőleg is fogalmakban feneklik meg, hogy definíciókat akar az élet helyébe állítani s nem veszi észre, hogy azok mind elvonások s hogy az általuk jelzett sokféleképp érvényesülő, definíciókkal le nem fogható élet, érzés s értékelés. Lesznek az erkölcsi tanban is fogalmak, szerepelnek ott is definíciók, de miután az erkölcs nem tan, hanem tény, csupa konkrét cselekvés, azért aztán az erkölcsben magában, a való életben nem az elvont fogalmat, hanem a konkrét valóságot, nem az ember fogalmát, hanem a konkrét embert kell szem előtt tartanunk s értéknek a konkrét egyéni ténny tartanunk. Mily keveset tájékoztat például a morális életben az ember definíciója, mely szerint az ember értelmes lény. Ez a hideg, vérszegény absztrakció, mely éppen egy jelleggel emel ki, de a valóságot, azt a konkrét, cselekvő embert, azt az ezer fonálból szőtt szövődéket ugyancsak nem fűdi s azért aztán az erkölcsi tetteket illetőleg is alig tájékoztat. Mindenesetre értelmes lény az ember, de nemcsak az, hanem értelmes is, kedélyes is; sok öntudatlansággal s ösztönösséggel áttitva; szokásokkal, tradíciókkal, szuggesztiókkal átszőve. Az ember értelmes tény, tehát szabad is; de nemcsak szabad, hanem ösztönös is; kiindulhat, de indíthatik is; utat választhat, de irányába bele is tereli őt az öntudatlanság, a szokás, a gondolatlanság sokféle gravitációja. Gondolkodik, reflektál is, de a gondolatokba, az ítéletekbe súlyt, értéket nemcsak a reflexió, hanem az érzés, a hangulat ad. S ez mind ott játszódik, ott feszül, ott vibrál abban a definícióban, hogy az ember értelmes tény, azaz, hogy nem is a definícióban, hanem a definícióval jelzett, de ki nem fejezett valóságban. Az a valóság a konkrét ember; nem moszat, mely elszigetelten áll a világban, hanem mely integrációja a környezetnek s társadalomnak. Ember emberrel, nemzedék nemzedékkel van összekötve; hajlamokat, izlési dispoziciókat, irányzatokat meghatározóknak születés, nevelés szokások, intézmények, nyelv, művészet, munka, környezet. Lesznek nagy tényezőik a mi morálisunkban, melyeket tán nem igen értékelünk, pedig nagy, meglehetősen hatalmas, milyennek a közérzések, köznézetek, közhangulatok, melyek nem is az individuumnak, hanem inkább helyzetének energiái. Múlt élmények nyomai, régi tapasztalatok maradékai be vannak ágyazva a hagyomá-

nyokba, melyekben nevelődünk, mintahogy a faj, a generációk élete nem ment el nyomtalanul a szervezet fölött el, hanem bizonyára jellemző nyomokat hagyott rajta. Ez mind nem annyira személyes, mint inkább személytelen elem, mely magyarázatát adja az ítéletek s értékelések különbözőségének ember és ember, család és család, nép és nép, korszak és korszak közt.

Ez a személytelen s a személyt környező s erősen befolyásolt érzelmi, öntudatos s öntudatlan atmoszféra behat a lélekre mint a levegő, a klíma a tenyésztet; ez a társadalmi milieu, ez a személytelen psziché befolyásolja az egyes ember lelkületét. Nem mondhatjuk, hogy külön lény, hanem hogy az egyedeknek mintegy öntudatlan, nem egyéni, de azokat mégis alkotó alkotórésze; megint egy darab irracionális az animal rationalem.

Ezt az egész belső valóságot fogalmakkal kimeríteni, definíciókkal meghatározni nem lehet, már csak azért sem, mert minden emberben más és más s mert ezenkívül erkölcsivé csak annyiban válik, amennyiben öntudatunkba lép; az öntudat pedig megint minden emberben más és más. Múltán kérdezhajlik ezek után, hogy tekintve egyrészt az állású s a világos témákat, melyek az öntudatnak, erkölcsnek, szabadságnak fogalmait állítják élénk s másrészt azt az irracionális meleg világot, mely tele van hangulatokkal, tompa vagy éber érzésvéveésekkel, ösztönös vagy félig öntudatos lelkeséggel, szükségletekkel, hajlamokkal, igényekkel, mi lesz hát az, ami latba esik s aminek e belső világban döntő szerepe van? S a felelet előttem világos: az csakis a tett, az én tettem, az én akaratom lehet, melynek erejében a nem-énből én, abból azok személytelenségből, ösztönösségből az én világom alakul ki. Ez az én tettem lesz az én világom, ez lesz az én alakításom; nem gondolat, nem ismeret, hanem tény és tett; nem ráció és tükrözés, hanem irracionale quid, az akarati világa, tehát konkrét valóság; belső, átélt valóság.

Ezt a valóságot mi teremjtük meg. Ez alakításban van az élet súlypontja s egészségtelen s képtelen minden irányzat, mely az élet súlypontját máshová fekteti vagy az élet értékelését más elvek szerint igazítja. Főleg pedig egészségtelen az intellektualizmus, mely egyre rafináltabb s abstruzabb kérdésekkel elkínózik, s a mi tettünket, az egyéni szabad, tiszta erkölcsös életet háttérbe szorítja. Ösztönösen nem hiszünk, nem nyugszunk meg filozófiákban, éppen mert sokféle s egymással ellentétben áll a bölcsességük, de még így is többit várunk tőlük mint amennyit adhatnak s a főbb az, hogy mialatt tanunk, okoskodunk, keresünk s várunk, addig az élet művészetét, a belső tettet, a gondolatnak érzés s akarattal való földolgozását elhanyagoljuk. Pedig ismétlem, az alakításban van az élet súlypontja s ez alakítást nekünk kell kézbe vennünk. Nekünk azért, mert a mi világunk ránk vár mint megteremtőire, s kialakítóra. A mi világunk ugyanis nincs készen; az nincs adva a természetből, miután az a *felszabadított formák világa*. A tényező s az ösztönös élet fokain a formák még le vannak kötve; de a mi létfokunkon a

formákat nekünk kell kialakítanunk. Életünk ugyanis nem egyszerű reakcióban merül ki, hanem a reakcióban tova épül s a szabad alakítás képezi értékét. „Was das Leben für uns einen Wert hat, — monja Kant — wenn dieser bloss nach dem geschätzt wird, was man genießt, ist leicht zu entscheiden; er sinkt unter Null. Es bleibt also wohl nichts übrig als der Wert, den wir unserem Leben selbst geben durch das, was wir nicht allein tun, sondern so unabhängig von der Natur, zweckmäßig tun, das selbst die Existenz der Natur nur unter dieser Bedingung Zweck sein kann.“ Az alsó létfokokon az ösztön csakis az akcióit szolgálja, de lelkülett, változtatlan életformában; fönt a gondolat föl-szabadítja az embert bizonyos mértékben ösztön és annak életformái alól, folyton új perspektívákat nyit, föladatak elé állít, sokféle célokat tűz ki, ingerel a cselekvésre, mindezt azért, hogy életünknek mi magunk adjunk formát, mi magunk tartalmát.

Ennek a formákat alakító s belső világot teremtő akciónak a tulajdonképeni elve a *szabadság*. Páratlan elv, amilyen több nincs, mert magából indul ki. Lehetnek örök, melyek a föld sarkát tartják s érzékek, villámok, melyek hegyeket rengetnek, a hullámok, melyek országokat sűröörnek; de önelhatározás, szabad kilépés a tett mezéjére, az nincs sehol másutt, csak a lélekben; annak én vagyok a hordozója és a bírálója s intézője a általa szuverén.

Ezt a szabadságot nem szabad sem teóriákkal agyonütni, sem neveltelenséggel gyöngíteni. Ha kiakarnák magyarázni ösztönös, állati elemekből, ha determinizmussá akarnák becsavarni az öntudatban jelenkező szabadságot, az megint csak intellektualista metafizika volna, mely legkevesbé illik a mechanikus, monista világ magyarázókhöz, mert fogalmakkal bibelődik, melyek az öntudati adatot el nem tűntethetik. Mi az intellektualista determinista bölcseségre azt mondhatjuk, hogy miután nem ismerjük a dolgok tényegét önmagában, nem csuda, hogy nem ismerjük a szabadság gyökerét sem önmagában, de igenis érezzük az akcióban megnyilatkozó valóságot mint a mi erőnkét s a mi tettünket. Ez a mi erőnk s a mi tettünk tényleg szabad formákkal alakító elvnek mutatkozik be. Ez a mi empirizmusunk. Minek menjek tehát vissza az absztrakt fogalmakba s a szabadság lehetőségéről folytatott disputákba, mikor a több valóság az akcióban van, ahol szabadnak érzem magam, ahol tudok, bírok tenni, — ahol kell is tennem s teszek is.

Szabadon kell tehát tennem; a szabad tett az én tettem, a szabadon alakított világ az én világom; az öntudatlanság terheltségéből, a szokás, a tradíciók békítő befolyásából ki kell emelkednem, s *öntudatomat értékessé, jóvá, gazdaggá, nemessé, széppé kell tennem*. Ez lesz tettem tartalma: a velem azonosított jószág, a lelkületemmé átváltoztatott erkölcsiség. Ez lesz az a morális, mely nem tudás, hanem konkrét szellemi, egyéni valóság, egyéni érzés s akarat, egyéni forma mint önelhatározás, kiindulás, érzület, szóval az egyén a neki való s a vele azonosított nemes öntudatos érzülettel.

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barátok épülete,

AZELŐTT: ÖZV. HANEL ANTALNÉ.

Állandó nagy raktár ágy- és asztalneműekben,
szintartó karton és zephirekben stb.

Maj lapunk 4 oldal.

00000212

Költözködés miatt ajánlok kizárólag a legjobb kézimunka gyártmányu cipüket rendkívül olcsó árakban:

NŐI:

Magas szárú vikszos, fűzős és zug	7.—	K-től
Magas szárú Box, fűzős és gombos	8.—	K-től
Magas szárú Chevro, fűzős és gombos	10.—	K-től
Fél fűzős bőr sarok zerge bőr	5,80	
Fél fűzős bőr sarok Chevro	7-50	K-től
Fél fűzős bőr sarok Box	7.—	
Fél spangia bőr sarok Box	7-50	

FÉRFI:

Magas szárú vikszos, zug	7.—	K-től
Magas szárú vikszos, fűzős	8.—	K-től
Magas szárú Chevro, fűzős és zug	9.—	K-től
Magas szárú Chevro, fűzős	11.—	K-től
Magas szárú Chevro, gombos	12.—	K-től

Amerikai, Kobrak, Lichtmann és karlsbadi cipő különlegességek
Gyermek cipőkben a legjobbak és legazabbak.
Knazovitzky Béla
Nádor-utca.

Ez az energia az, melytől szinompássa, hangossá, izessé változik el a világ, vagy diszharmonia s keserűségbe fullad bele. Ez az energia az, mely a környezetből, ebből a yers, természeti környezetből szépséget s eszményiséget emelhet ki, — mely világosságot állíthat a sötétségbe, melegeit s bensőséget a mechanikus tökéletesek közé, — mely függőséget vallásosságáig nevelhet ki s a harcok s kegyetlenségnek harcában a gondviselésbe vetett bizalommal járhat. Fény és sötétség, bizalom és pesszimizmus, mindkettő a mi művünk; lelkünk eltorzított bálványkép előtt merevíthet meg, de isteni szépségbe s erőbe is öltözködhetik; mindkettő, a torulás is, a szépség is a mi művünk. „Die Schöheit — első sorban természetesen a lelki szépség — ist unser Zustand und unsere Tat“, még pedig inkább tett mint állapot s ha állapot is, akkor is mint tettalkotta, tetszülte állapot.

Tehát a lélek, az ember alakítsa, tegye, teremtesse meg magát. Embert csak magából teremthet meg mindenkinek s azt mindenkinek magának kell megteremtenie. Az egyéniség öntudat, önérték, önképzés, önelhatározás, önmagából való kiindulás, szóval önteremtés. Azt tenni kell.

Míg a lélek passzív, míg csak néz és kontemplál, addig fényt, melegeit, rendet s kellemet inkább a külvilágtól vár; mikor azonban ráakadt már az akció bölcsességére, akkor azt is tudja, hogy a világ csak anyag, csak nyersanyag, amiből ő van hivatva életet vagy halált formálni. Ha tehetetlenségbe s passzivitásba merül, akkor ő is csak nyersanyag; de ha erősen tesz s önmagát alakítja, akkor önmagát érzi a világ koronájának s világtölénységének magaslatáról magaslatra, földalattól földalathoz emeli s minél többet dolgozik önmagán, annál inkább veszi észre, hogy a végtelenbe nyúló akció folyamatában uszlik, a végtelen, az örök életben él.

Tehát tenni, tenni szabadon. Azért vagyunk, hogy tegyünk; nem azért, hogy értsünk s lássunk, — az csak közben eső etapa, — hanem hogy tegyünk, hogy azonosítsuk magunkat a jóval s hogy lelkületünkkel változtassuk át az eszményit, s így a gondolatot tette, érzéssé akaratá, az igazságot jóssággá, a tökélezt meleg valósággá, egyéni világunkká alakítsuk át. Így lesz az élet a mi életünké, széppé, nemessé s győzelmessé; így találja föl az egyéniség önmagát s önmagában értékét; így bontakozik ki az öntudat világtölénységen; belát önmagába, a gondolatok, hagyományok, benyomások, a millió s társadalmi befolyások szintezése s magáévá teszi mindazt, ami mint adat, mint változó s értéktelen törmelék és sokadalom kavargó körülötte.

Ez egyéni átélés, e nagy erkölcsösítő, individuális munka nélkül nincs ember. Sokan a tudománytól, az általános fölvilágosodástól s a kulturális fejlődésnek egyre tágabb perspektíváitól várják a jó embert. Mondják, hogy a fejlődés egyre igazabb s mélyebb belátásokra segít s nevezetesen a kulturális haladásnak oly biztató kiállításokat nyit, hogy a tömegnek is megmozdulnak s a kulturális haladásba vetett reményteljes bizalom járja át őket; nagyot remélő, bizó, derűs pszichologia vesz erőt rajtuk s bizni, örvendezni s énekelni megtanulnak; úgy látszik tehát, hogy tudomány, tömegmozgással, a szociális fejlődés eszményeivel könnyebb az embereket embeleké, nemes, jóindulatú egyedekké kinevelni mint az egyéni akció s sürgető morális, a belső világ értékeire irányított figyelem által.

Azonban e két irányzatot nem szabad egymással szembeállítani s még kevésbé szabad az egyiket a másikkal helyettesíteni. A tömegmozgalmak a tudomány s haladás földrengése s lökéseivel együtt jár, melyek régi nézeteket s világképeket fölgrognak, új kulturerőket fölszabadítanak, új föladatok elé állítanak s ezáltal természetesen nagy tömegpszichológiai jellegűek is váltanak ki. Ez szükséges s ez jó is s ezt a fejlődés s elcsorban a technika s a gazdasági elváltozások által előidézt társadalmi alakulások

teszik. Dolgozik az elváltozás a tudomány is, mely új, mélyebb fölismerésekkel mint a régi jégkorszakok a jégurak kristálykéivel új kulturák alá új termőföldet szántogat. Csak szántson; új életnek új szántás, új nemzedékeknek új eszmék keltenek. Tapasztaljuk magunkon: Világképeink elváltoznak, a tudás s a fejlődés új csoportosulásokat, új eszményeket terem s ezáltal fölszabadít egyre újabb kulturerőket. Ki akarja közülünk megmerevílni egy ó egyiptusi vagy klasszikus római, vagy középkori világképben s világnezetben? Hisz ép ezáltal mondanánk le minden akcióról s a konkrét valósággal való érintkezésnek tudás s életfejlesztő ingeréről. Ugyanakkor azonban ne értsük fölre az akció legelemibb jellegét, mely szükségképpen konkrét, tehát az öntudatos s a szabad egyéni szükségképpen szabad v. i. kiindulásában, céljában, értékében egyénileg állt, egyénileg meghatározott. Ne értsük fölre, hogy világképek, biztató szociális s kulturális kiállítások dacára az egyének önmagának kell önmagát alakítania s a tömeg nem teheti s a tömegmozgalmak az egyéni tettei nem pótolhatják. Az egyén egyén, önmagának tette s teremténye, akár buschmann, akár homo europeus legyen. Az egyed nem tömeg; a tömegmozgalmak nem emberi vagy ha emberi, de nem egyedi. A tömegmozgalmakban a természet, a faj s nem az egyén, nem az egyedi öntudat érvényesül. Ingernek kiillió; kiváló nyersanyagot szállít; az közvélemény, köznézetet, közérzetet, közhangulatot; ad nemesebb, ad emelkedettebb közérzetet s köznézetet; de mindez csak emberanyag, melyből egyed lehet, mindez csak nyers élet s közlésség adat; ez még nem öntudat, nem kiindulást, átél, meleg érzés; még nem emberélet. A biztató kulturális kiállítások, a nemesebb, emberségesebb közérzés, közvélemény, közhangulat, mondjuk, a szociális érzés is, ez mégcsak levegő s millió, de nem az egyén tette, még nem erény. Azért ilyenkor az emberek dacára a nagy, szép, szociális eszméknek, még nagyon megbízhatatlannak s távol állnak a programban hangzottaktól ideális megmerevítésétől s megiszulástól. Eszmék s eszmények dacára bennük van az ösztönös, forrongó szenvedély s inkább azt lehetne mondani, hogy a népmilliók ilyenkor ösztönzerűleg várnak valamire, aminek azonban még nem tudnak nevet s formát adni s amittől négy s mélyreható, tildvő változásokat remélnék. Ez az egész várakozás a lelkület befejezettségét s küire való irányulását mutatja; egyesek csak a maguk apró, egyéni jöletéről, mások a nemzetek jöletéről, némelyek pedig az egész emberiség jöletéről, szabadságáról s boldogságáról álmodoznak. Ez az álmodozás s lelkesülés mint inger s izgalom igen jó, de az erős s egészséges fejlődés elsősorban erős s értékes egyedeket követel s így azt is követeli, hogy a szociális törekvéseken s az azokat jellemző bevégezetlenségen s befejezetlenségen át kialakuljon az egyéni, erkölcsi, bensős világ mint az egyének korszaktól s kulturáltól független v. i. minden korszakban s kulturában érvényesülő alkotása. Mindennek, a mi szép s nemes s igaz értelemben emberi, egyének öntudatoson átél, önmagukban kialakított s birtokolt valóságának kell lennie. Mindennek, ami embert, ami akcióknak, a mi teremtetünknek kell lennie. Enélkül minden szociális közérzés még csak nyersanyag, melyből emberélet majd csak alakulhat; enélkül minden szociális világnézet még csak program vagy csak készlet, melyet majd egyéni élet szabadít föl s változtat át emberi értéké. Szeretem az ingert, a készletet, — szeretem az álmodozást s lelkesülést, — szeretem a kulturális kiállítások biztató pszichológiáját; de mindazért a nagy tetteiről, az emberben egyedül méltó tetteiről az igazat, a jót, a kötelességet egyéni érzülettel, lelkülettel elváltoztatott akcióról le nem mondhatok. Ezért él az ember Caesarok vagy Borgiak alatt vagy Rockefellerok közt, hogy az élet s az egész világ meleg, nemes, szép bensőségévé váljék. Ez

a legszebb s legigazabb művészetnek s legrealisabb s legszükségesebb akciónak világa, melyet akcióval s akarattal, a szabadság érzetével s a felelősség terhe mellett, önmagunkból kiindulva, de önmagunkban megmaradva kell kiépítenünk.

UJDON SÁGOK.

— Választási mozgalmak. F. hó 10-ikén vasárnap délelőtt tartotta meg Pajzs Gyula dr. programbeszédét Ráczkoresztúron. A jelöltet a község polgáraiból alakult díszbandérium fogadta és kísérté be a község házához, melyben a község szép leányai is részt vettek, kik virággal és koszorúkkal halmozták el a jelöltet kocsiját. A község élénk és ünnepies hangulatban volt és a jelöltet nagyon lelkesen fogadta. Általában a község legnagyobb része mellette foglalt állást és Pajzs Gyula zászlói már mindentől ki vannak tűzve. Beszède nagy hatást keltett. Beszéltek még Somogyi István, Pongrácz István és Halász Géza, kik támogatva a község színe-javától, fáradoznak az ügy érdekében és a mennyiben a többi községek is szeretettel vannak a jelölt iránt, semmi kértlet, hogy Pajzs Gyula lesz a ráczalmási körlet képviselője.

— Justh Gyula városunkban (?) A két helybeli munkapárti lap tegnap azzal a különös hírrel lepte meg városunk közönségét, hogy Justh Gyula, a függetlenségi párt egyik vezérfőia városunkba érkezik, hogy Mandorff Géza báró jelöltségét támogassa. Nagyot csodálkoztunk, hogy abban a táborban, a hol olyan nagyon sokat tudnak, még ez is tudják, holott a függetlenségi párt vezérei meglepetéssel fogadták ezt a hírt és Mandorff báró se tud róla semmit. A mi véleményünk az, hogy Justh Gyula csak maradjon ott, a hol van. Lobogassa egybeült a saját zászlaját, folytassa bomlasztó törekvéseit elgyűlt, de mi, fehérváriak valóban nem kérünk belőle. Mandorff Géza bárónak semmi sem okozott nagyobb kárt, mint hogy bizonyos határok között köze van a Justh pártához. Igaz, hogy ő maga mindig tiltakozik a Justh-pártiság ellen és a függetlenségi 48-as elvek hívének vallja magát, de ha a függetlenségi párt két frakciónál szólnak, tudjuk, hogy nem Kossuth pártjához tartozik. A munkapárt vezérei épen nem röstelli bevallani, hogy Mandorff báró a maga nagy népszerűsége folytán semmiesetre sem kapott volna megfelelő ellenjelöltet, ha a munkapárt ott fenn az ő Justh-pártiságával nem argumentál. Igenis! Mandorff Géza bárónak nem lett volna ellenjelöltje Zichy János gróf személyében, ha a munkapárt a Justh-pártiság ütőkártyájával meg nem nyeri a játszmát. Most látjuk, hogy mekkora a tisztelet Mandorff Géza báróval szemben, a mikor politikai ellenfeleitől nem hallunk egyebet, mint az ő aranytiszta jellemének, egyéniségének, erős karakterének dicsőretét. Mi mondhatjuk, hogy az ellenpárt a legnagyobb tisztulással hajlja meg előtte a zászlaját és mindenképp sajnálja, hogy ilyen kiváló emberrel szemben veszik fel a harcot. Azért hát Justh Gyulára nincs itt szükség. Ő csak ronthatna, csak a munkapárt javára erősíthetné a politikai választás mérlegét. Maradjon ott, a hol van, duzzassa a pulykamérgét más határokon, a székesfehérvári függetlenségi párt nem kér az államférfiú bölcsességéből.

— Filharmoniai hangverseny. A Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesülete 1910. április hó 17-én este 8 és fél órakor a Szent István-teremben tartja XIX. filharmoniai hangversenyét

Svársztröm Valborg énekművész, **Havas Gáborné; Tarnay** Alajos zeneszerző, az ország zeneakadémiá tanára, az egyesületi és az V. kerületi honvéd zenekar közreműködésével. — **Karnagy: Fryscaj** Richard. — **Műsor:** 1. Első tétel (Allegro moderato) a befejezelen H. mol szimfoniából — Schubert. 2. **Aria** a „Lackmé” című operából. Előadja: Svársztröm V. F. org. uro, zongorán kíséri: Tarnay Alajos ur. — **Delibes:** 3. Zongora hangverseny zenekar kísérettel. Előadja: Havas Gáborné. — **Mendelssohn:** 4. **Dalok.** Brahm, Straus R., Löwe C., Tarnay és Csikytől Előadja: Svársztröm Valborg urnő. 5. „Idomeneo” nyitány (zenekar) — Mozart. — **Helyárok:** 1. sz. főpály 30 K. 2. és 3. sz. főpály 20 K. Oldalpály 15 K. Zsöllyesék 5 K. Számozott ülőhely 1—6 sor 4 K., a többi 3 K. Oldalülők 4 és 3 K. Allóhely 1-50 K. Diákjegy 60 f. Számozott ülőhelyek és az oldalülések tagok részére 50% kedvezményes árban adatként ki. — Minden tag egy kedvezményes jegyre tarthat igényt. A kinek még egy vagy több helye volna szüksége, ugy ezt saját helyének kivételével egyidejűleg sziveskedjék a fentjelzett helyárokra megvenni. Jegyek kaphatók Schmalzer Jákó Nádor-utcai üzletében.

— **Kitüntetés.** Ő Felsője Farkas Gyula ha tóság állatorvost főállatorvisi címmel tüntette ki.

— **Az első téglá.** A Jézus Szíve templom építése teljes erővel folyik már. A múlt héten megkezdették már a földmunkát és ma reggel 6 órákor tették le az épület nyugati sarkán az első téglákat. Ezt a fontos ténny, hat esztendő munkának első látható jelét egy kis ünneppel kapcsolatban össze, Szabó Ferenc építőmester Bilkei Ferenc hitoktatót kérte fel ennek az aktusnak a megtevésére, a ki miután a mi derék keresztény gondolkozása kőműveseink ősi szokása szerint az Atya, Fiu és Szentlélek nevében az első három téglát letette, rövid beszédet intézett az ottlevők-höz. Isten áldását kérte munkájukra s Jézus szeretetét az egész műre, mint a Kínék imádságára s az emberek közt való szeretet ápolására készült az egész templom. A kőművismunka Szabó Ferenc serény ügyekvése folytán júniusig elkészül, mi után a vasbeton kupola építését kezdik meg. Ma délután Saára Gyula dr. vezetésével szakértőbizottság felülvizsgálta az eddig végzett munkát s mindent jóváhagyott.

Az építőbizottság kéri Székesfehérvár gazdái, hogy a kik téglá szállítására vállalkozni kívánnak, mivel a téglamennyiségnek eddig felül szállították be, a jövő héttől kezdve sziveskedjenek a még hátralévő szállítást eszközölni. Homokszállításra egyelőre nem lesz szükség, e helyett azonban 200 kocsi kavics szállítását fogja majd a bizottság kérni.

— **Szent József ünnepély.** A móri kath. Kör védőszentje tiszteletére f. évi április hó 17-én Szent József ünnepélyt rendez. — Az ünnepély sorrendje:

1. Reggel fél 8 órákor gyülekezés a kath. Körben.

2. Hét és háromnegyed órákor felvonulás négyes sorban zászlóval az V. kerületi honvéd zenekar kíséretével a zárdatemplomba.

3. 8 órákor rövid szt. beszéd és szt. mise, Végül visszavonulás a kath. Körbe.

Délután: Fél 5-től fél 7 óráig hangverseny a kath. körben Fricsaj karnagy vezetése mellett.

Bélepti-díj a hangversenyre személyenkint 1 korona.

— **Arckép-leleplezés.** A Székesfehérvári Kerékpár Egyesület f. hó 9-én tartotta nagyszámú érdeklődők jelenlétében néhai elnökei arcképeinek leleplezését. Kunos Gyula és dr. Krausz Emil elnökök zásp beszédben emlékeztek meg a néhai elnökökről s egyúttal bebiztosították a tagokat kitaró munkára és sportszeretetre. Kirschner Zsigmond naturalista hegedűs sikerült szólój nagyban emelték az estélyt.

— **Közigazgatás a városnál.** Városunk közigazgatási bizottsága folyó hó 13-án délelőtt 10 órákor tartotta meg április havi ülését, gróf Széchenyi Viktor főispán elnökletével.

Az elnök főispán indítványozza, hogy a tisztiségéről lemondott gazdasági előadó Diebala

György érdemeit jegyzőkönyvbe vegyék és erről kivonatban értesítsék. Az indítvány egyhangulag elfogadtatott. Ezután főispán üdvözölte az új gazdasági előadót Hübner Károlyt, aki szép beszédben fejtette ki, hogy tisztiségének töle telhetleg eleget fog tenni.

Az előadók referenciáit hozzászólás nélkül tudomásul vették.

A bizottság megbizta a rendőrséget, hogy az iskolaműasztások — különösen az ipariskolánál — amennyire csak lehet őrizze ellen és a mulasztók szüleit vagy mestereit szigorúan büntesse meg.

A kir. pénzügyigazgató jelenti: a múlt hónapban volt kincstartári követelés 963,823 korona, erre befizetett 453,778 korona, hátralékban maradt 510,045 korona. Házadmentesség 13, fizetési halasztás 21 esetben adatott.

Az utak jó karban vannak. A állategészségügy kitartó.

Az ülés fél 12-kor véget ért.

— **Értekezlet gyermeknap rendezése érdekében.** Széchenyi Viktor gróf főispán az országos gyermekvédő liga megkeresésére f. hó 13-án d. u. 4 órákor a városnáz nagyertermébe értekezletet hívott össze a gyermeknap előkészítése tárgyában.

— **Látható-e már nálunk szabad szemmel Halley?** Lapunk csillagász barátjától kapjuk a következő sorokat: E hónap elején több naplapon hozta, hogy Halley üstökösét március 31-én egy boszniai járásorvos szabad szemmel látta. E hír után Magyarországból is több értesítést küldtek be a napilapoknak az előbbi értelemben.

Habár Halleyről vonatkozó eddigi megfigyeléseink, de más csillagászok számításai szerint sem lehetett Halley oly fényes, hogy a hajnali fényben szabad szem gyönyörködhessek benne, mégis e hírekre több reggeli édes álumunkat feláldoztuk, hogy komoly megfigyeléseket végezhessünk rajta.

Sajnos, negatív eredményre jutottunk. Halley nem volt látható nemesak szabadszemmel, hanem még elsőrendű Fraunhofer-féle üstököskezes távcsőben sem.

Halley ma legjobb esetben 5-öd rendű csillag lehet. Szabad szemmel csak április végén és május elején lesz látható gyenge 3-ad rendű csillaghoz hasonlóan a Vénusz közelében.

Kelte:

Ápr. 24.	3 h.	24 m.
25.	2 h.	48 m.
Máj. 2.	2 h.	35 m.
6.	2 h.	26 m.
10.	2 h.	23 m.
11.	2 h.	22 m.
12.	2 h.	22 m.
13.	2 h.	29 m.
14.	2 h.	36 m.

Felkeresésére jó színházilátogatásig alkalmas. Nálunk csillagászati komoly megfigyelésekre csak május végétől kezdve lesz kitűnő helyzetben. Május második felében talán magja megközelíti az 1910 a) fényességét.

Szó volt a naplapokban arról is, hogy Halley már kettévált. Ily megfigyelés sem érkezett hozzánk komoly helyről, pedig ily fontos átalakulást az „Astronomische Gesellschaft” kieli központja már régen tudára adta volna az egész csillagász gárdának. (E társaság e központot azért tartja fenn, hogy minden felfedezést ide küldjenek a csillagászok továbbítás végett.)

Hogy Halley máj. 19-én juttat-e levegőnknek csóvája anyagából csak 3 literre való, és ez is olyan kérdés, melyre még a legvérmesebb reményű csillagász sem mer igennel felelni.

Nem is ezért fontos a csillagász előtt Halley, hanem inkább azért, hogy hosszabb időn keresztül jól színképi vizsgálat alá vehető. A színképben levő fényes csíkok az üstökös óriási sebessége folytán jól mérhető eltolódásokat mutatnak majd, melyekből pályaszámításokat lehet végezni újabb módszerrel. Ha az így számított pálya a régi mód szerint (helyzetváltozásokból nyert értékekből) számított pályával azonos lesz, vagy nem lesz vele azonos, a szerint a csóva saját mozgására is nem lehet, vagy lehet számításokat végezni. Ily kísérletet az 1910. a) üstökösön végeztek legelőször, de a hirtelen fénycsökkenés csak kevés ily kísérletet engedett meg.

Halley fontosságát tehát a mai napra viz-

gálati módszerek kedvező kipróbálhatóságában kell látnunk. Ögyalla, 1910. ápril. 12 Dr. Terkász Lajos.

— **A városi ovoda.** vasárnap tartotta évi közgyűlést két tagú közönség jelenlétében. A tükári jelentés az intézet anyagi helyzetének gyengülését, több pártolótag, kilépését jelezte. Hogy az intézet mégis megállhatott nagylelkű, védnökeink tudható be, a ki 200 koronával a két takarékpénztár 60—60: a kereskedelmi bank pedig 40 koronát adományozott az óvodának. Az említett adományok tették lehetővé, hogy a számszámadás 187-09 pluszal végződött. Az ovodába tavaly 151 gyermek iratkozott be: 64 leány és 87 fiú. Váltásra nézve r. k. 130, ref. 12, izr. 9, az óvodát havonta 35—70 tanuló látogatja. Van az egyesülteknek 37 alapító tagja, 88 rendes és 15 pártoló tagja összesen 140. 2 derék feybugzó pártoló tag Csitári Emil és id. Almássy Ferenc elhaltak.

— **Kulturstély.** Kanizsai Ferenc a Pesti Hirlap munkatársa és Bihari Ákos a Vigzinház tagja apr. 24-ére egy klasszikus kulturstély rendezésére kérték engedélyt a városi színházban. Azt hiszik, nem lesz fölösleges utánanézelni, hogy mit értenek a jó urak a klaszikus kulturstély alatt, mert ebben a modern világban sokszor a kultúra egyenlő a botránnyal.

— **A város községessége** a felolyt március hónapban igen jónak mondható nemesak azért, mert a magas születési számmal szemben alacsony a halálozás száma, hanem azért is, mert a járványá fajulható kórok csakis szórányosan mutatkoztak és enyhe lefolyásúak voltak. Különösen a légzőszerveknek hurutos, jobos és gümőkóros bántalmi voltak e hónapnak legjelzetes betegségei. Született 108. Ebből törvényes fi 53, nő 52, törvtelen fiu 3. Ikerpár 2. Halva született 1. Házasságra 8 pár lépett. Elhalt 74. Ezek közt fi 36, nő 38. Ebből 7 éven alul volt törvényes fi 12, nő 11. trvtelen fi 1. A kórházaknak 16 halottja közül 7 volt fehérvári. Születések a halálozásokat 34-el mulják felül, de ha a 9 idegenből jött kórházi halottat leszámítjuk, ugy a népeség szaporodása 43.

A járványá fajulható kórok állása a következő: Kanyaró maradt 4, szaporodott 6, összesen 10, gyógyult 8, maradt 2. Hasihagymáz szaporodott 1, maradt 1. Differitis szaporodott 4, gyógyult 3, elhalt 1. Szamárhurut maradt 7, gyógyult 7. Vörheny maradt 5, gyógyult 5. Hólyagos himlő szaporodott 1, maradt 1.

Nevezetesebb halálok: Velezületett gyengeség 6, görcsök 1, gyermekaszály 1, béhurut 3, differitis 1, tüdőlob 8, tüdővész 10, guta 4, viziüetesség 2, elmebaj 4, aggtör 22, öngyilkosság 2. Március 23-én a Szent György kórház igazgatósa jelentette, hogy ott egy kütteses egymásra gyanus eset van. Ezt a fertőzötbeget kocsin a Szent György kórházból a járványkórházba szállították. A szükséges óvintézkedések megtétek.

Márc. 30-án jelentették, hogy egy kóborcigányon himlő van. Haladéknál a járványkórházba került, 85 cigány beoltatott, apr. 7-ig a városba nem jöhettek, miután az oltás mindegyiken fogott, a zár alul ápril 7-én feloldattak. Orvosilag ellenőrizve voltak s őket a város élélmiszerrrel ellátta a vesztegár alatt.

Dr. Árókat kezelt 72, dr. Molnár 126, dr. Keczn 86 szegény betegét. Tisztifőorvosi ügymenet: a hivatalba érkezett, vagy onnét indult vagy közbeeső intézkedésekkel ellátott 139 ügydb. Hátralék 2.

— **Kereskedők és az újvi ajándék.** A székesfehérvári kereskedelmi társulat, mint említettük, moagalmat indított, hogy az újvi ajándékok rossz szokását beszéltesék. E célra bizottságot küldött ki, melybe a kiskereskedők egylete is kiküldött 12 tagot és e bizottság, Pisky László elnöklete alatt tartott utolsó gyűlésen végre dőlőre is jutott e kérdésben. Az egyes kereskedelmi szakok szerint ugyanis bizalmi férfiakat küldenek ki, akik a kereskedőket felkérnek és a kötelező ívet aláírják. Így az akció remélhetőleg egyöntetű lesz és a megváltási díj címén egy tekintélyes összeg fog jötkönyre célra összegyűlni. A kereskedők ellenben a társulattól táblácskákat kapnak, amely igazolja, hogy az illető kereskedő megváltási díj címén az összeget lefizette.

Meghívó.

Az Árpád-fürdő részvénytársaság renkívüli évi közgyűlését

1910. évi április 18-án d. u.
3 órakor a Fejérmegyei Takarékpénztár tanácstermében

tartja, melyre a t. részvényesek azzal hivatnak meg, hogy a közgyűlésen személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható szavazati joggal csak azok bírnak, kik részvényeiket a közgyűlést megelőző napig a pénztárnoki teendőket ellátó Székesfehérvári Takarékpénztárnál leteszik.

A közgyűlés tárgysorozata:

1. Az igazgatóság jelentése az 1909 ik üzletévről.
2. A felügyelő bizottság jelentése az 1909. üzletévről.
3. A Székesfehérvári Takarékpénztár üzlet-helyiségében, mint az igazgatóság ideiglenes hivatalos helyiségében az alapszabályok 27. §-ának megfelelőleg megtekintésre már most kitelt vagyonomérleg megállapítása és a felmentvény megadása.

Székesfehérvár, 1910. április 14-én.

Az igazgatóság.

— **Halálos baleset.** Novák József 53 éves d. v. állomásvezető, Deák Ferenc-utca 39. szám alatti lakos évek óta asztmában szenvedett. Fájdalmainak csillapítására orvosi rendelethez állandóan morfiumot használt. F. hó 13-án este családja a szokásos adagot beadta a betegnek. Novák József fájdalmi azonban nem csillapultak. Ezért pár óra múlva családja tudta nélkül ismét bevett egy adagot. Éjjel 3 órakor hozzátartózi erős hőgörsre ébredtek fel. Rémlülve szaladtak a beteghez, ki elmondta nekik, hogy igen nagy fájdalmi csillapítására ismét bevett egy adagot s ettől nagyon rosszul érzi magát. Családja rögtön a mentőért szaladt, honnan nemsokára megérkeztek dr. Kárnik József és dr. Hercz Oszkár orvosok. Megvizsgálták a beteget s látták, hogy segíteni már nem lehet rajta. Novák József tegnap éjjel borzasztó kínok között meg is halt. Temetése ma d. u. 4 órakor lesz a Deák Ferenc-utcai gyászházban.

— **Névváltoztatás.** Staub Armin helybeli csendőr vezetéknévét belügyminiszteri engedéllyel „Szántó“-ra változtatta.

Idegen szavak és nevek sójtára Kelemen Belától csinos vássonkötésben 4 koronáért kaphatók, Klöchner Péter cs. és kir. ud. könyvkereskedésben Székesfehérvárott.

— **Egy kis leány tűzhalála.** Borzalmas vég, rettenetes halál jutott osztályrészül a harmadfél éves kis Horváth Erzsébetnek. Nagyvelegen lakó szülei f. hó 11-én eltávoztak hazulról. Egyedül hagyták otthon az áhátlan csöppséget. Szegényke onniban a tűzhez paraszával kezdett játszani, mitől ruhája lángot fogott s a leányka néhány perc alatt korommá égett. Gondatlan szülei ellen megindult az eljárás.

— **Családi idill.** Várkonyi József sárszentmihályi lakos a napokban részegfővel ment haza s természetes, hogy az élete párja — kinek Szabó Rebeka a neve — nem fogadta szívesen, hanem elővé minden nyelvbéli tehetségét, alaposan megmost férjeura fejét. Várkonyi József azonban meg akarta mutatni, hogy ő az ur a háznál s hogy ezt bebizonyítsa, elővette mogyorófa pálcáját és azzal helybehagyta hitestársát. Rebeka asszony sérülésével az orvoshoz, panaszával pedig a csendőrökhöz fordult.

— **Varekedés vasvillával.** A Sárszentmihályhoz tartozó Livia-pusztán folyó hó 10-én este, miután jói felöntötték a garatra, nagyszabású varekedést rendeztek. A csata hőse Kovács József béreslegény volt, a ki előbb bicskát, majd vasvillát ragadott és azzal két társát Fülöp And-

rást és Fülöp Sándort, úgy megszurkálta, hogy azok súlyos sérüléseket szenvedtek. A vérengző hőst feljelentették a csendőrök.

— **Öngyilkos öregember.** Körner Ignác 78 éves helybeli magánzó, f. hó 13-án reggelre Deák Ferenc utca 23 sz. a. lakásán az ablakpárkányára felakasztotta magát s mire a házbeliek észrevették meghalt. Az öngyilkos aggyasztán levelet nem hagyott hátra, de nagyon valószínű, hogy be-
tegsége elől menekült a halálba.

— **Megint a postai forgalom.** A hó utolsó és első napjain a postán oly nagy szokott lenni a tolongás, hogy a kereskedelmi társulat a kereskedők érdekében ártit a soproni postaigazgatósághoz, hogy e baj orvoslására e napokon rendeljen ki segítséget. Az igazgatóság igen előzőkeny módon teljesíteni igérte e kérelmet, de az igazgatóság kivánására ez uton hívja fel a társulat elnöksége a kereskedőket, hogy a baj megszüntetéséhez ők is járuljanak hozzá. A baj egyik oka abban rejlik, hogy a pénz és csomagküldeményeket mind rendszeren d. u. 5 órakor küldik postára. Hogy ez az összetorlódás megszűnjék, osszák be a feladást a kereskedők egész napra és akkor a munka zavartalanul fog menni.

Láz

és egyéb gyengítő betegségek után a teljes egész ség gyors visszanyerésére a

Scott-féle csukamájolaj Emulsió

biztosan kipróbált szer.

Az Emulsió várszállásánál a SCOTT-féle májzsír-vajolaj-é — a halászt — kéjük figyelembe venni.

Kellemes ízű és könnyen emészthető és ennélfogva sokan vehetik, a kik más szereket nem tudnak bevenni a

Scott-féle Emulsió

azonföldi sokkal hatásosabb is. A tisztaság ideálja.

A SCOTT-féle EMULSIO

a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 k. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

— **Jó szomszédság.** Özv. Klébert Jánosné és Jároli Antal vétesacsai lakosokon ugyancsak fogott a török átok. Ezek ugyanis egymás szomszédságban laknak s nap nem mulik el anélkül, hogy borsot ne törne egyik a másik orra alá. Tegnapelőtt estefelé a szomszédasszony az udvaron dolgozgatott, midő átszólit hozzá a szomszéd, hogy mért nem megy már fektüdni. A jó szomszédasszony erre gormbán szolt vissza, mire a szomszéd átugrott a palánkon és az előle elmenekülő asszonyt még a konyhájába is követte, ahol azonban Klébertné leakasztotta a szegélyt a sodrófát és azzal, no meg a tiz körmével kiparancsolta szomszéduramat a portájáról. Nagyon boszantotta ez a csufos kudarc a kikapott szomszédot, miért is boszut líhegve hazaszaladt villáért és azzal tért vissza. Csakhogy a szomszédasszony ekkorra már bezárkózott s belülről csak mosolygta a dühöngő szomszédot, akit a csendőrök magánlak sértés címén fel is jelentettek a váli kir. járásbíróóságon.

— **Ikolabazárás.** Seregélyesen az iskolákat kanyaró járvány miatt bezárták.

— **A szőlőből hazafelé.** Igar községben a mult év május 25-én ifj. Pákozdi József 46 éves és Tanács János 33 éves igari lakosok borközi állapotban mentek hazafelé a szőlőhegyről. Jóképűltben eszükbe jutott, hogy most illenek egy kicsi verekedni is, de jó pajtasok lévén, egymást nem bántották, hanem a keresztutnál bevárták az arra jövő P. Szabó Jánosot s minden ok nélkül belekötöttek. A becsipett emberek szőlőkarrókkal úgy elverték szegény P. Szabó János jobb lábát, hogy az örök életére nyomorék marad. A kir. törvényszék folyó hó 13-án tartotta meg ez ügyben a verekedők ellen a tárgyalást, mely alkalommal ifj. Pákozdi József 1 évi, Tanács János pedig 6 hónapig börtönrre ítéltetett.

— **Sertősvész.** Kisperkátán fellépett a sertősvész. A zárlatot elrendelték.

— **Támadás az országon.** Kovács Károly gárdonyi segédjegyző folyó hó 10-én Gárdonyból kerékpáron átrándult Velencére, ottlakó szüleinek látogatására. Este 10 óra lehetett már, mikor visszafelé indult s a kivelencei csárda közelében észrevette, hogy előtte két gyalogos férfi halad. A segédjegyző csupán figyelmeztetés céljából kiáltott az előtte menőknek s midőn elérte őket, az egyik: Csizmarik István kivelencei nap-számos lelőtte Kovács Károlyt a kerékpárról, majd pedig zsebkését kétszer annak hátába, egyszer pedig a balszeme alá szurta. Az orvul megtámadott segédjegyző védekezni próbált, de ekkor oda ment a bicskázó legény bátyja Csizmarik Lajos is, aki szorosan lefogva tartotta Kovács Károlyt, mialatt a másik utonálló még négy szurást adott a szerencsétlen fiatalemberen. A támadók ezután elfutottak s a hét sebből vérző segédjegyzőt otthagyták az ut porában fektüdni. Mintegy 2 óra múlva magához tért Kovács Károly s minden erejét összeszedve elvánszorgott a legközelebbi házig, melynek ajtajában azonban ismét összeesett. A ház gazdája mikor észrevette a megszurkált fiatalembert, azonnal elküldött Velencére a csendőrökhöz, akik viszont gyorsan orvost hoztakak Kápolnásnyékről. Dr. Spát Henrik körorvos bekötözte Kovács Károly sebeit s azok közül hármat súlyosabbnak talált. Az utonállót pedig a csendőrök elfogták és a székesfehérvári kir. ügyészségi fogházba kísérték. Kovács Károlyt Velencén szülei ápolják.

Menthol.

Művelt és okos ember nagy súlyt helyez a fogá polására, mert annak elhanyagolása nemcsak szép

ség hiba, hanem egyben undorító szagot ad a leheletnek. Szakorvosok egyöntetli véleménye szerint a beteg fog további romlását megakasztja, a száj üregét szagtalanítja s a fogakat gyönyörűen fehéríti Sztraka-féle Menthol fogszappan. Kapható gyógyszerárban 1

korért. 3 darabot bérmentve küld 3 korért Sztraka gyógyszerész Mohol.

Kapható: **Steiner Béla** drogueriában, Kossuth-utca és

Borbély Béla fodrász-üzletében, Sas-utca.

Vadász Antal kereskedőnél, Székesfehérvár.

Németh Péter gyógyszerésznél, Aha.

ZILZER MANÓ

férfi-, nő- és gyermekruha raktára

Székesfehérvár, Szőgyény-Marich-utca.

Állandóan nagy raktáron mindenféle

férfi-, nő- és gyermekruhák

ugyszintén

papiöltönyök,

Ferenc József-kabát,

köpenyek (havelok)

börkabátok, utazóbundák,

raglán-felöltők, kabátok.